

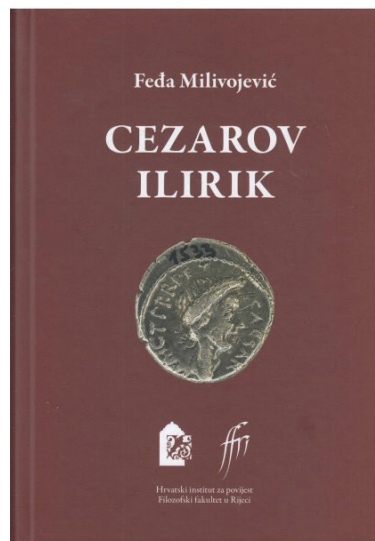
Feđa Milivojević

Cezarov Ilirik

Hrvatski institut za povijest, Filozofski fakultet u Rijeci, Zagreb – Rijeka,
2021, 350 str.

Knjiga *Cezarov Ilirik* Feđe Milivojevića temelji se na istoimenoj autorovoj doktorskoj disertaciji iz 2017. godine. Iako je u fokusu rimska provincija Ilirik u vrijeme njezinog prvog upravitelja Cezara (58–50. god. pr. Kr.), knjiga se bavi razdobljem od Prvog Ilirskog rata (229. god. pr. Kr.) do kraja Cezarove uprave nad Ilirikom. Nakon predgovora (1. poglavlje: str. 1–2) i uvoda (2. poglavlje: str. 3–10), u kojem su opisani metodologija, izvori i stanje istraživanja, slijedi šest cjelina, odnosno poglavlja od kojih svako na početku ima zaseban uvod u temu. Knjiga je opremljena kartama i tablicama, čiji se popisi nalaze na početku rada.

Prva se cjelina (3. poglavlje: str. 11–75), koja je najopsežnija, bavi razdobljem od početka vladavine Teute do osnutka provincije Makedonije (229–146. god. pr. Kr.), odnosno razdobljem tzv. prvog protektorata. Knjiga započinje periodom koji je kronološki poprilično udaljen od vremena Cezarove uprave, kako bi se istaknula dugotrajnost i složenost procesa političkog i teritorijalnog razvoja Ilirika. Tema ovog poglavlja sukob je Rima s Ilirskim Kraljevstvom i Makedonijom, odnosno širenje rimskog teritorija. Tako poglavlje uključuje sukobe Prvog, Drugog i Trećeg ilirskog rata, te Prvog, Drugog i Trećeg makedonskog rata, kao i sukobe s Histrima i Delmatima, te kratak osvrt na rimsku provinciju Makedoniju u tom razdoblju. Poseban je naglasak stavljen na posljedice koje su dotični ratovi ostavili na lokalne zajednice i gradove (u slučaju Ilirskih ratova), te na teritorijalne promjene. U drugoj je cjelini (4. poglavlje: str. 77–96) obrađeno razdoblje drugog protektorata, odnosno vrijeme od osnutka provincije Makedonije do Vatinijevog zakona (146–59. god. pr. Kr.) kojim je osnovana provincija Ilirik. Ključna je tema ove cjeline pitanje obrane područja koja su Rimljani stekli na području Ilirika nakon ratova, i koja su morali braniti od autohtonih zajednica poput Ardijejaca, Plereja i Delmata. Autor se također osvrće i na ključne ličnosti (vojskovođe) poput Gaja Tuditana i Gaja Koskonija, te njihove zasluge u širenju protektorata. Teritorijalne

promjene nastale nakon ovog razdoblja rimskih osvajanja u Iliriku formirat će oblik buduće provincije čiji je prvi upravitelj bio Cezar. Sljedeća se cjelina (5. poglavlje: str. 97–160) bavi povijesnim okolnostima osnivanja provincije Ilirik, odnosno događajima neposredno prije osnivanja provincije, problemom pogrešne percepcije Ilirika koji se u historiografiji često smatra Rimljanima nezanimljivim i sporednim područjem (odnosno dijelom neke druge, važnije provincije, najčešće Cisalpinske Galije), procesom nastanka provincije Ilirik iz područja rimskog protektorata, te općenito procesom osnivanja rimskih provincija. Kao primjer autor analizira Transalpinsku Galiju, čiji su procesi osnivanja slični procesima osnivanja provincije Ilirik. Autor u ovom poglavlju također piše o administrativnom uređenju (*leges provinciae*) i o upravi Ilirika prije Cezara, detaljnije analizira Vatinijev zakon iz 59. god. pr. Kr., te se osvrće na početak Cezarova konzulata. Naposljetku, poglavlje se bavi i pitanjem Cezarove zainteresiranosti za Ilirik, razlozima njegovog odabira Ilirika i Cisalpinske Galije kao provincijā kojima će upravljati, te teorijama o razlozima osnivanja provincije Ilirik i događajima koji su uvjetovali njegovo stvaranje. Ključnim događajima Cezarove uprave (prokonzulata) u Iliriku, bavi se četvrta cjelina (6. poglavlje: str. 161–193). Nakon uvodnog dijela, u kojem se autor bavi okolnostima koje su prethodile Cezarovu odlasku u Transalpinsku Galiju (koju je također dobio na upravu), odnosno počecima njegovih ratovanja u Galiji, analizirana su dva Cezarova posjeta Iliriku (koji se prema nekim istraživačima nisu nikada dogodili). Osim toga, razrađeni su i događaji s kraja Cezarova prokonzulata, koji dokazuju da naizgled mirna provincija Ilirik u biti to nikada nije bila. Tu se posebno ističu dva napada: napad Japoda na Tergeste i Akvileju 52. god. pr. Kr. i napad Delmata na Promonu 50. god. pr. Kr., koje autor detaljno analizira. Peta se cjelina (7. poglavlje: str. 195–229) detaljnije bavi začecima uprave i teritorijalne organizacije Ilirika sredinom 1. stoljeća pr. Kr. Ovdje je osobit naglasak stavljen na sudbene konvente općenito, kao i na one u Iliriku. Tema posljednje, šeste cjeline (8. poglavlje: str. 231–265) ključne su promjene koje su se u Iliriku dogodile u vrijeme Cezarova prokonzulata. Tu se kao najvažnija promjena ističe pojačano doseljavanje rimskih građana koji formiraju svoje konvente. Upravo su konventi rimskih građana (općenito, pa zatim i oni na području Ilirika) u fokusu ovog poglavlja. Nakon šeste cjeline slijede sažetak (9. poglavlje: str. 267–272), bibliografija te kazalo.

Tematika je knjige *Cezarov Ilirik* vojno-politička povijest, te se od izvora (uz pokoju iznimku u nekim poglavljima) temelji prvenstveno na antičkim literarnim izvorima. Osim kritike i analize, autor u knjizi donosi i nove interpretacije antičkih izvora. Također je izražena i kritika nekih uvriježenih tvrdnji suvremenih istraživača, te su istaknuti problemi dosadašnjih istraživanja o Iliriku, koje autor nastoji razjasniti. *Cezarov Ilirik* možemo ubrojiti u najnovije doprinose bogatom korpusu radova o rimskom Iliriku, u koji se ubrajaju i primjerice *Rimski ratovi u Iliriku: povijesni*

antinarativ (2013) Danijela Džina i Alke Domić Kunić, kao i *Ilirski ratovi* (2015) Marina Zaninovića. Potrebno je spomenuti da se interes za prostor Ilirika primjećuje i u kinematografiji. Tako je 2022. godine snimljen film *Illyricum* u režiji Simona Bogojevića Naratha, kojem je u fokusu odnos Rimljana i autohtonih zajednica na području Ilirika, kao i pokušaj rekonstrukcije njihovih običaja i jezika.

Ema Odorčić